

**การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสาร
เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครึ่ง
ระหว่างชุมชนในพื้นที่ประเทศไทย
และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

**Comparative Communication Process for
Identity Rehabilitation of Lao Krang Folk
Wisdom Textiles between Thai and Lao**

บุษบา หินเธาว์^{1*} และลำเนา เอี่ยมสอาด²
Bussaba Hintow^{1*} and Lamnao Iamsa-art²

¹ ผ.ศ. สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก 65000

² อ.ดร. สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก 65000

* Corresponding author: mail : Bussaba_took@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือ ของกลุ่มชาวลาวครั้งที่อาศัยอยู่ ณ หมู่บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และชาวลาวที่ใช้ชีวิต ณ หลวงพระบาง หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไหปากอ ปากสี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความคล้ายคลึงกันในด้านผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร การไหลเวียนของข่าวสาร และลักษณะการสื่อสาร ซึ่งพบได้ในหลายรูปแบบดังนี้ 1. การสื่อสารภายในครอบครัว 2. สื่อสารโดยกลุ่มอาชีพ 3. การสื่อสารจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างไรก็ตามแม้กระบวนการสื่อสารและสังคมระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะคล้ายกัน แต่ในกระบวนการทางสังคมของวิถีชีวิตของชาวลาวในหลวงพระบางยังคงมีวิถีชีวิตอยู่กับผ้าทอเหนียวแน่นกว่า เช่น เกือบทุกบ้านจะมีการทอผ้าขึ้นใช้เอง และระบบทางสังคมที่สนับสนุนให้นุ่งผ้าขึ้นไปโรงเรียน เข้าวัดทำบุญและใช้ชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: ผ้าทอลาวครั้ง กระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมไทย-ลาว

Abstract

This qualitative research is a comparative study of communication process for identity rehabilitation of Lao Krang folk wisdom textiles between Thai community at Sa-Yai-Chee, Pichit province and Lao community at Lue-Pha-Nom according to AEC paradigm. The research found that communication process for identity rehabilitation of Lao Krang folk wisdom textiles between Thai and Lao had similar notion in terms of their communication process including sender, receiver, message, the flow of communication process and its forms founded as family communication, career group communication and government officer communication. In addition, it could be found that Thai-Lao's economic process and cultural process had similar notions for identity rehabilitation of Lao Krang folk wisdom textiles. However, Lao's social process had strong relations related to Lao Krang folk wisdom textiles.

Keywords: Lao Krang Folk Wisdom Textiles, Communication Process for Identity Rehabilitation, Thai-Lao

บทนำ

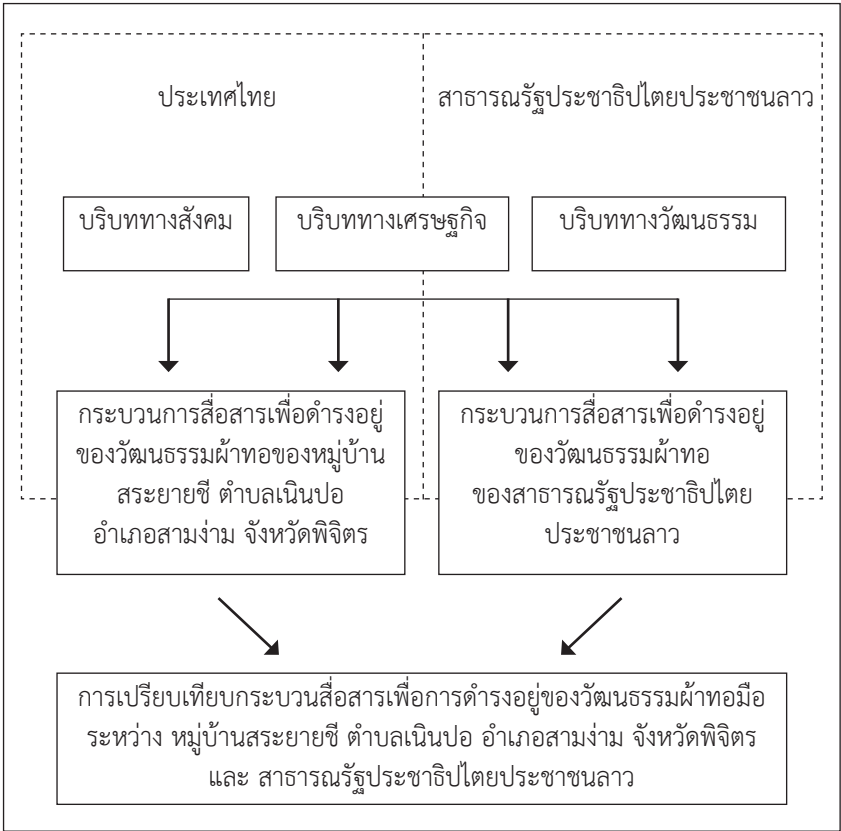
ในการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือระหว่างชาวลาวครั้งที่ใช้ชีวิตอยู่ ณ หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับ ชาวลาวครั้งบ้านสร้อยชัย ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร สืบเนื่องจากผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณลักษณะเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่าผ้าทอ ที่มีกระบวนการผลิตจากการถ่ายทอดจากประสบการณ์สั่งสมมาจนกระทั่งเป็นวิถีทอผ้า โดยการใช้ผ้าทอนี้เป็นการช่วยขัดเกลาความประพฤติในสังคม จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ผ้าทอจัดได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจนพัฒนากลายเป็นลวดลายต่างๆที่มีความหมายลึกซึ้ง มีการใช้สีย้อมผ้าที่มีความหมายสะท้อนถึงอัตลักษณ์และปัจจุบันนั้นได้มีการสืบทอดภูมิปัญญา เทคนิคการทอ การย้อมสี การปรับปรุงรูปแบบผ้าทอให้เหมาะสมกับบริบทและสังคมปัจจุบันเป็นผลมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก และปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ส่งผลต่อการสืบทอด

และการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมผ้าทอนั้นคือ การสื่อสารเพื่อดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การสื่อสารจะทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม แต่ด้วยความที่บริบททางสังคมนั้นแตกต่างกันจะทำให้มีจุดร่วมและจุดต่างตามแต่ประเภทหรือชนิดของผ้าทอนั้นๆ

ดังเช่นตัวอย่างของผ้าทอลาวครั้งในประเทศไทยซึ่งเป็นที่รู้จักมาช้านาน มีความหลากหลายในเรื่องลวดลายและเทคนิควิธีการทอ เพราะมีทั้งฝ้ายและไหมที่เป็นองค์ประกอบของการทอ เทคนิคที่ใช้มี ทั้งการจกและมัดหมี่ ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวลาวครั้งก็คือผ้าชิ้นมัดหมี่ต่อดินจก ผ้าชิ้นชนิดนี้ตัวตีนขึ้นจกทอด้วยเส้นไหมซึ่งผ่านการมัด ให้เป็นลวดลายแล้วทอสลับกับ การขีดซึ่งเป็นลายเส้นตั้ง จากนั้นต่อด้วยตีนจกซึ่งทอด้วยฝ้าย ส่วนใหญ่นิยมทำพื้นเป็นสีแดง และทำลวดลายทรงเรขาคณิตซึ่งจะไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ผ้าชิ้นดินจกแดงนี้บางครั้งก็ มีการทอตัวขึ้นเป็นผ้าไหมมัดหมี่ล้วนไม่สลับกับขีดก็ได้ ส่วนชิ้นอีกประเภทหนึ่งคือ ชิ้นดอกดาว ชิ้นดอกดาวนี้นิยมทอสีพื้นด้วยสีเข้ม แล้วจกลายสีเหลี่ยมเล็กๆ ด้วยไหมสีที่อ่อนเข้ม สองถึงสามสีเป็นการลอกเลียนแบบท้องฟ้า ในยามค่ำคืนที่เต็มไปด้วยดวงดาวระยิบระยับอยู่เต็มท้องฟ้า นอกจากผ้าชิ้นแล้ว ชาวลาวครั้งยังนิยมทอผ้าหมี่ ซึ่งมักทอเป็น ผืนใหญ่มีลาย ท้องฟ้าและลายเชิงชาย มักจะใช้สีที่ตัดกัน มีสีอ่อนแซมประปรายผ้าหมี่านทอเป็นลวดลายรูปสัตว์ต่างๆแต่เดิมนั้นเป็นของที่ชาวลาวครั้งทอมาถวายวัด การทอผ้าในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของตลาด โดยอาจจะมีการทอเป็นที่รองจาน ผ้าคลุมเตียงหรือผ้าตัดเสื้อแล้วแต่จะมีคนมาว่าจ้างให้ทำ [1]

ทว่าในปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดสถานการณ์ผสมผสานวัฒนธรรมและปรับตัวตามยุคสมัย สิ่งที่เป็นภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมเริ่มเลือนหายไป กระแสวัตถุนิยมเข้าสู่สังคมชาวลาวครั้งมากขึ้น เหมือนที่ชุมชนสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เป็นชุมชนลาวครั้งที่ตั้งมรดกวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมายาวนาน และจากเดิมที่ทำการเกษตรและการทอผ้าเป็นหลัก เริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบแรงงานอุตสาหกรรมและไม่สนใจการทอผ้าอีกต่อไป จึงเป็นที่สนใจว่ากระบวนการสื่อสารและบริบทที่แตกต่างกันมีผลให้การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือแตกต่างกันหรือไม่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือระหว่างชาวลาวครั้งที่ใช้ชีวิตอยู่ ณ หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับ ชาวลาวครั้งบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาดังนี้คือ กลุ่มชาวลาวครั้งที่ใช้ชีวิตอยู่ ณ หมู่บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และ ชาวลาวที่ใช้ชีวิต ณ หลวงพระบาง หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากชี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจะจำแนกรูปแบบการดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารดังต่อไปนี้

1. การลงพื้นที่ระยะที่ 1 ที่เป็นระยะของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบ้านสระยายชี มีการใช้วิธีการวิจัยด้วยการเก็บข้อมูล เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชุมชน จำนวน 400 ชุด แล้วนำประเด็นที่พบมาใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน 6 คน และการสัมภาษณ์กลุ่ม 10 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำความคิดเห็น ผู้ทอดลาวครั้งในชุมชน โดยเน้นประเด็นของรูปแบบการสื่อสาร ช่องทางการสื่อสาร การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ของคนในชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์กับการสื่อสาร ในการถ่ายทอดความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนการใช้วิธีการ เพื่อศึกษาถึงรูปแบบในการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ของการทอดผ้า จากรุ่นสู่รุ่นให้สืบสานการทอดลาวครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากชี หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. การลงพื้นที่ระยะที่ 2 หลังจากได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ระยะที่ 1 ซึ่งเก็บข้อมูลในชุมชนสระยายชี จึงได้นำข้อมูลและประเด็นเดียวกันไปศึกษาที่ชุมชน หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากชี หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการประสานงานกับภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยดำเนินการและคัดเลือกคนในท้องถิ่นหมู่บ้านละ 6 – 10 คน ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำทางความคิด ผู้สืบทอดวิถีการทอดลาวครั้ง ผู้ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวมุขปาฐะและประเพณีท้องถิ่นโดยการเก็บข้อมูลทำในลักษณะ สัมภาษณ์กลุ่ม และ สัมภาษณ์เชิงลึก

ในกระบวนการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ คือเอกสาร ตำราและเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าทอดลาวครั้ง มาใช้ในการศึกษาเพื่อให้ข้อมูล มีความเที่ยง (Validity) และมีความเชื่อมั่น (Reliability) และเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) สำหรับข้อมูลที่ได้ทั้ง 2 ส่วนมาสรุปผลการวิจัยเพื่อนำข้อมูลไปดำเนินการส่วนที่ 3 ต่อไป

ทั้งนี้การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารระหว่าง ชุมชนสหายายซีที่มีความถดถอยในความเชื่อ ความภูมิใจ ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง ที่เกือบจะสูญหาย กับ ชุมชนหมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากซี ที่มีการดำรงอยู่ของความเชื่อ ความภูมิใจ ภูมิปัญญาแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จะทำให้ผลการศึกษาพบจุดเด่น จุดด้อยของกระบวนการสื่อสารเพื่อสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางรูปแบบการสื่อสารในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้งได้

3. นำข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยทั้งระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการสรุปเป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้ง ร่วมกันโดยดำเนินการทั้งที่หมู่บ้านสหายายซี และดำเนินการที่หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากซี จากนั้นนำข้อสรุปที่ได้มาเปรียบเทียบเพื่อสรุป และอภิปรายผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

- แบบสอบถาม
- แบบสัมภาษณ์
- เครื่องบันทึกภาพและเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ เพื่อแยกแยะส่วนต่างๆที่ได้จากการวิจัยและนำมาพรรณนา

สรุปและการอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือของชาวลาวครั้งที่ใช้ชีวิตอยู่บ้านสหายายซี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร พบว่าการดำรงชีวิตของชาวลาวครั้งที่บ้านสหายายซีไม่ต่างจากที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพราะอพยพมาจากลาวหลวงพระบางเมื่อปี พ.ศ.2321 มาตั้งรกรากที่อุทัยธานีและต่อมาเมื่อปีพ.ศ.2466 ได้ย้ายรกรากมาจับจองที่ไร่ที่นาเพื่อเป็นแหล่งทำกินที่บ้านสหายายซี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

ทั้งนี้ข้อมูลยืนยันมีความสอดคล้องกับ วีละ อาโนลัก คณบดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยวังคีส์ที่หลวงพระบาง ระบุว่า ข้อมูลเอกสาร และหลักฐานทางประวัติศาสตร์

บ่งชี้ว่าชาวลาวครั้งในประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากหลวงพระบาง จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องทางด้าน สำเนียงภาษา ศึกษาผ้าทอ ที่ชยันนาท สุพรรณบุรี โดยที่มีการยืนยันว่า สำเนียงการพูดของชาวลาวครั้งในประเทศไทยในแถบจังหวัดดังกล่าว เหมือนกับชาวลาวครั้งหลวงพระบาง [2]

การอพยพครั้งนั้นก็นำเอาทักษะและภูมิปัญญาการทอผ้า การปลูกฝ้าย การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ติดตัวมาด้วยเพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งของยังชีพ ทุกบ้านจะทอผ้าไว้ใช้เอง ในครอบครัวและมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผ้าทอตั้งแต่เกิดจนตาย มีประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อคล้ายคลึงกับลาวครั้งที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อความเจริญเข้ามาทุกคนเริ่มรับกับการดำเนินชีวิต บางครอบครัวก็หันไปประกอบอาชีพอื่น ที่รายได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ก็ทำให้เหลือเพียงบางครอบครัวที่ทอผ้า บ้านไหนไม่ได้ทอผ้าแต่ ต้องใช้ก็จะซื้อผ้าทอของเพื่อนบ้าน ดังนั้นเมื่อมีการทอผ้าแล้วมีเหลือก็จะเอาไปขายหรือ แลกเปลี่ยนสิ่งของ ต่อมาคนไทยหันไปนิยมบริโภคผ้าจากต่างประเทศ ผ้าทอพื้นบ้านจึง เหลือเพียงการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน เมื่อกระแสหันวนกลับความนิยมบริโภคผ้าทอมือ กลับฟื้นขึ้นมาใหม่ก็เปลี่ยนจากทำใช้ในครัวเรือนมาทำขายเชิงพาณิชย์ในนามสินค้า OTOP ซึ่งที่บ้านสระยายชีมีกลุ่มทอผ้าที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยการสนับสนุนของพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมจังหวัดพิจิตร เข้ามาสนับสนุนเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้และสืบทอด กระบวนการทอผ้าแบบลาวครั้ง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไว้ไม่ให้สูญหาย ปัจจุบัน มีสมาชิก 27 คน ล้วนแล้วแต่มีอายุ 50-70 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะเป็นการทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ ต่อตีนจก ผ้าขาวม้า และผ้าย้อมคราม ซึ่งจะใช้เส้นใยที่เรียกว่าไหมประดิษฐ์ สีต่าง ๆ มาเป็นวัตถุดิบในการทอ ส่วนผ้ามัดหมี่จะซื้อเส้นพุ่งที่มีด้อมเรียบร้อยแล้วจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาทอ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสมัยก่อนรุ่นปู่ตายายจะมีการปลูกฝ้าย ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม แต่ตัวไหมทนกับสารเคมีใช้ไล่ศัตรูพืชที่บริเวณที่นา ที่สวน ที่ไร่แถวนี้ไม่ไหว จึงตายหมดก็รุ่น ๆ ก็ตายหมด ส่วนการปลูกหม่อน ปลูกฝ้าย ต้นพืชเหล่านี้ก็ทนไม่ไหวกับ สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปจึงล้มตายทำให้ช่างทอผ้าขาดทุน จึงหันไปซื้อเส้นใย สำเร็จแทน ประหยัด สะดวก ลดต้นทุนการผลิต ส่วนลูกหลานในหมู่บ้านนั้นได้รับการ สนับสนุนส่งเสริมจากครอบครัวให้ได้รับการศึกษาในระดับต่าง ๆ ตามวัย และสนับสนุน ส่งเสริมให้ได้ศึกษาในระดับสูงขึ้นในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง และด้วยค่านิยมผนวก กับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ คนรุ่นใหม่จึงไม่สนใจเรียนรู้อ การทอผ้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการสืบสานวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงรากเหง้าของชุมชน ในอนาคตได้

ในประเด็นกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งของทั้งบ้านสระยายชีและหลวงพระบางมีรายละเอียดดังนี้

บ้านสระยายชี จะมี 3 รูปแบบคือ 1 การสื่อสารในครอบครัว 2 การสื่อสารในกลุ่มอาชีพ 3 การสื่อสารจากผู้นำเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยที่กระบวนการสื่อสารจะเหมือนกับชาวลาวครั้งที่อยู่หลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและมีกระบวนการที่ช่วยเอื้อต่อการคงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอลาวครั้งอยู่ 3 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการทางเศรษฐกิจ กระบวนการสังคม และกระบวนการทางวัฒนธรรม ความยั่งยืนของกลุ่มทอผ้านี้จะอยู่ต่อไปยาวนานขนาดไหนยังไม่สามารถคาดคะเนได้ เนื่องจากกิจกรรมได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับตลาด ชนชั้นกลางในเมืองเป็นตลาดใหญ่ของผ้าทอ トラบโดที่ชนชั้นกลางในเมืองมีรสนิยมหันมาบริโภคของที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยตลาดนั้นการผลิตของหมู่บ้านก็ยังคงดำเนินต่อไป อีกทั้งกระบวนการทางสังคมของประเทศไทยอ่อนแอจึงไม่สามารถที่จะมาช่วยออกกฎระเบียบให้คนไทยหันมาบริโภคผ้าไทยได้ทุกกลุ่มอาชีพและในทุกสถานการณ์เหมือนสังคมประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะในพื้นที่หมู่บ้านนี้ทั้งเชื้อชาติไทยภาคกลาง เชื้อชาติลาวครั้งอยู่อาศัยปะปนกัน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่ค่อยดี กลุ่มชาวลาวครั้งจะรักสงบไม่นิยมสูงส่งกับใครนอกจากกลุ่มของตน จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือมากนักในการที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลณรงค์ให้สวมใส่ผ้าทอลาวครั้งในงานบุญงานประเพณีของชุมชน อีกทั้งศักยภาพของชุมชนอ่อนแอ ได้แก่ผู้นำชุมชนอ่อนแอ ชาวบ้านขาดความสัมพันธ์และความร่วมมือและความพร้อมของชุมชนในการรวมกลุ่มและสนับสนุนการณรงค้อนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาวัฒนธรรมผ้าทอลาวครั้งได้

2. กระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือของชาวลาวครั้งที่ใช้ชีวิตอยู่ ณ หลวงพระบาง หมู่บ้านเชียงแมน ช่างไห่ ปากอ ปากชี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า ชาวลาวครั้งที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัฒนธรรมการทอผ้าคล้ายคลึงกันกับชาวลาวครั้งที่บ้านสระยายชี ประเทศไทย ทางด้านการผลิต พบว่า ในอดีตที่ผ่านมาสตรีชาวลาวครั้งที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีกระบวนการทอผ้าลาวครั้งครบทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตผ้า ช่างทอผ้าจะปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ปลูกฝ้ายเอง ย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้และครั้ง เมื่อระยะเวลาผ่านไป สภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมได้มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไป วัสดุธรรมชาติที่จะมาย้อมผ้าหายากขึ้น ราคาแพง ถ้าเทียบกับการย้อมสีเคมี และรูปแบบการผลิตเปลี่ยนจากที่เคยทอเพื่อใช้เองเป็นการทอผ้าเพื่อขาย กระบวนการผลิตที่มีหลายขั้นตอนได้ถูกตัดตอนด้วยต้องการลดต้นทุนการผลิต

ในอดีตผู้หญิงชาวลาเวอครั้งมีหน้าที่ทอผ้าและตัดเย็บออกมาเป็นเครื่องนุ่งห่ม ผู้ชายใช้แรงงาน ทำไร่ ทำนา หาเลี้ยงครอบครัว ตลอดจนเป็นฝ่ายจัดหาอุปกรณ์การทอผ้าให้ผู้หญิงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฟรอนซ์ โบแอส [3] ว่า การศึกษาอดีตของบุคคลสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันได้ ความผูกพันในครอบครัวในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดจากการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ ความรับผิดชอบของคนในครอบครัวยังคงมีความสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ชายยังเป็นเสาหลักในการใช้กำลังแรงงานช่วยเหลือในการเตรียมวัตถุดิบ อุปกรณ์ในการทอผ้า โดยมีผู้หญิงเป็นแรงในการสนับสนุนและแนะนำแบ่งหน้าที่ของคนในครอบครัว

ส่วนกระบวนการสื่อสารเพื่อดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือของชาวลาเวอครั้งที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าเป็นลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้ลูกสาวมีอาชีพติดตัว เพราะส่วนใหญ่แม่หญิงลาวจะไม่นิยมเรียนสูงเมื่อไม่ได้เรียนต่อก็จะเริ่มทอผ้าตัดจากบุคคลคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องโดยการบอกปากเปล่าแล้วให้ฝึกอย่างสม่ำเสมอและแม่จะให้ลูกหลานมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการทอผ้าทุกขั้นตอนไม่มากนักน้อย สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมและบุคลิกภาพของมากาเร็ต มิต [4] ให้ความสำคัญยิ่งกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือ เมื่อมนุษย์แต่งงานมีครอบครัวอันเป็นหน่วยถ่ายทอด อบรม และปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ แก่คนแต่ละรุ่น ทั้งนี้การเลี้ยงดูในวัยเด็กจะมีผลต่อบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่บนความเชื่อที่ว่า ค่านิยมของสังคมมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมมนุษย์ นั่นคือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าเป็นการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นในครอบครัว ส่วนความเชื่อเรื่องการทอผ้านั้น พบว่าชาวลาเวอมีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีที่นำผ้าทอเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญของพิธีกรรมทางศาสนาเพราะเชื่อว่าการทอผ้าลาวครั้งต้องอาศัยความประณีต ละเอียดอ่อน ทอยาก ลายบางลายเป็นของสูง นิยมนำมาถวายพระเพราะเชื่อว่าจะได้บุญมาก อีกทั้งชาวลาเวอยังมีความเชื่อว่าจะต้องมีผ้าสีแดงอยู่ 1 ผืน ซึ่งมีลวดลายสวยงามที่สุดเพราะผืนนี้จะเก็บไว้ใช้หมั่นก่อนเสียชีวิตซึ่งเชื่อว่าจะทำให้มีชีวิตสุขสบายในภพหน้า นอกจากนี้แล้วจะทอผ้าเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย อีกทั้งยังเชื่อว่าถ้าหญิงใดนุ่งผ้าชิ้นแบบมี 2 ชิ้นเย็บติดกัน ส่วนที่เป็นสันกระดูกงูอยู่ด้านหลังตรงกลางระหว่างกัน จะสามารถแก้เคล็ดเสนห้ายาแฝดได้ และในประเพณีงานบุญ งานแต่งของลาเวอครั้งก็ต้องมีผ้าลาวครั้งเป็นส่วนประกอบเสมอ จะเห็นได้ว่าการสื่อสารถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าลาวครั้งนี้มี 4 รูปแบบ คือ 1 การสื่อสารในครอบครัว 2 การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน 3 การสื่อสารในกลุ่มอาชีพ 4 การสื่อสารจากผู้นำเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าแบบสองทาง เปิดโอกาสให้สามารถพูดคุยซักถามได้ มีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยมีองค์ประกอบของผู้ส่งสารที่ทำให้การสื่อสาร ประสบผลสำเร็จคือคุณลักษณะของผู้ส่งสาร ที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารได้นั้นคือ มีลักษณะความน่าเชื่อถือของผู้พูด 3 ประการคือ 1. ผู้พูดมีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเขว้า ปัญญาด้านความรู้ความชำนาญในการทอผ้า 2. ผู้พูดแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อ ผู้ฟังมีความตั้งใจจริงที่อยากให้ความรู้ด้านการทอผ้าแก่ลูกหลานเพื่อให้ลูกหลานนำไปเป็น อาชีพสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวในอนาคตได้ และประการที่ 3. ผู้พูดแสดงให้เห็นว่าเป็น ผู้มีนิสัยดี มั่นอยู่ในศีลธรรม คือเป็นผู้มีความเมตตากรุณา พูดจริงทำจริง สารที่ใช้ก็เป็น เรื่องราวการทอผ้าที่เคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทอผ้า รายได้ จากการขายผ้าของแม่ ช่องทางการสื่อสารคือสื่อบุคคล แม่หรือยายหรือญาติพี่น้องที่ทอผ้า โดยผู้รับสารจะได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง สร้างการเรียนรู้ผ่านผัสสะทั้ง 5 จริง อีกทั้งการสื่อสารภูมิปัญญาทอผ้ายังผ่านสื่อบุคคลที่เป็นกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันที่ทอผ้าและ เพื่อนในกลุ่มอาชีพเดียวกันที่มีประสบการณ์มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกันจึงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เช่นกัน นอกจากนั้นผู้นำเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนช่วยสนับสนุนโดยออกกฎระเบียบเรื่องการ แต่งกายของแม่หญิงลาวตั้งแต่เด็กจนโต ที่ต้องนุ่งซิ่นจากผ้าทอเพื่อประกอบกิจทางศาสนา การไปเรียนหนังสือ หรือแม้กระทั่งทำงาน แต่ถ้าเมื่อใดแม่ หญิงคนใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบประเพณีก็จะโดนตำหนิจากผู้คนรอบด้าน หรือแม้กระทั่ง ไม่ให้ร่วมกิจกรรมบางอย่างทำให้เกิดความอับอายได้ นอกจากนี้การที่การทอผ้าจะดำรง อยู่กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่อไปนานเท่านานได้นั้นก็ขึ้นกับกระบวนการ ทางเศรษฐกิจที่ทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือนกลับขายได้ทำให้การผลิตนั้นเกิดสร้างรายได้เข้าสู่ ครัวเรือนและชุมชนได้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจหลัก นอกจากนี้กระบวนการทาง สังคมยังมีส่วนสำคัญให้วิถีชีวิตของชาวลาวในหลวงพระบางยังคงมีวิถีชีวิตอยู่กับผ้าทอ โดย เริ่มตั้งแต่ระบบในครัวเรือนที่เกือบทุกบ้านจะมีการทอผ้าซิ่นใช้เอง และยังมีระบบทางสังคม ที่โรงเรียนทุกโรงเรียนสนับสนุนให้มีการนุ่งซิ่นไปโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นเด็กจนถึงมหาวิทยาลัย จะไปติดต่อบริการแม่หญิงก็ต้องนุ่งซิ่น ทำงานบริษัทก็ต้องนุ่งซิ่น มีการนุ่งซิ่นในการเข้า วัดทำบุญ หรืองานบุญงานประเพณีต่าง ๆ ก็ต้องใช้ผ้าซิ่น ผ้าเปี่ยงทั้งนั้น สุดท้าย กระบวนการทางวัฒนธรรม ขนบประเพณีของหลวงพระบางที่ช่วยเอื้อต่อการดำรงอยู่ของ วัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้ง กล่าวคือประเพณีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแต่งงาน งานบวช งานตาย พิธีกรรมต่างๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับใช้ผ้าทอทั้งสิ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ [4] ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอพื้นบ้านกรณี บ้านแพรวา นิคมสร้างตนเองลำปาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ที่พัฒนาผ้าทอของกลุ่มแม่บ้านจนสามารถตอบสนองกลุ่มตลาดกลางและกลุ่มตลาดบน ประเภทเครื่องนุ่งห่ม ของใช้สำนักงาน ของประดับตกแต่งและของที่ระลึกตลอดจน ของใช้สอยทั่วไป โดยใช้วิธีการพัฒนาแบบองค์รวมและยังก้าวไปพัฒนาถึงผืนผ้า สี ลวดลาย โครงสร้าง รวมทั้งรื้อฟื้นวัฒนธรรมผ้าย้อมสีธรรมชาติ จนสามารถสร้างรายได้ ชိုးเสียง ความรู้และความคิดตลอดจนแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดใหม่ภายหลังได้เพราะวิธี วิทยาในการพัฒนาที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ภาพที่ 1-2 แม่หญิงลาวนุ่งผ้าขึ้นเข้าวัดและทำบุญ

3. ในการเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือ ระหว่างชาวลาวครั้งที่ใช้ชีวิตอยู่ ณ หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับ ชาวลาวครั้งบ้านสร้อยชัย ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างม่ง จังหวัดพิจิตร พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งในประเทศไทย

กระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งในประเทศไทย						
รูปแบบ	ผู้ส่งสาร	สาร	สื่อ	ผู้รับสาร	การไหลเวียนของข่าวสาร	ลักษณะการสื่อสาร
จำนวนรูปแบบ 4 รูปแบบ	1. การสื่อสารภายในครอบครัว	แม่ ยาย ย่า พี่สาว ญาติ พี่น้อง	กระบวนการทอผ้า การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	อังกฤษ และ วัฒนธรรมลาว	ไหลแบบแนวนอน	การสื่อสารสองทาง
	2. การสื่อสารแบบกลุ่มเพื่อน	เพื่อน	กระบวนการทอผ้า	เพื่อน	ไหลแบบแนวนอน	การสื่อสารสองทาง
	3. การสื่อสารโดยกลุ่มอาชีพ	เพื่อนร่วมอาชีพ	คำแนะนำในการทอผ้า	เพื่อนร่วมอาชีพ	ไหลแบบแนวนอน	การสื่อสารสองทาง
	4. การสื่อสารจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ	เจ้าหน้าที่ของรัฐ	กฎระเบียบ การแต่งกายของแม่หญิงลาว กระบวนการผลิต ผ้าทอมือ	ประชาชนชาวลาว	ไหลแบบบนลงล่าง	การสื่อสารทางเดียว

ตารางที่ 2 แสดงกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งในประเทศไทย

กระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งในประเทศไทย							
รูปแบบ	ผู้ส่งสาร	สาร	สื่อ	ผู้รับสาร	การไหลเวียนของข่าวสาร	ลักษณะการสื่อสาร	
จำนวนรูปแบบ 3 รูปแบบ	1. การสื่อสารภายในครอบครัว	แม่ ยาย ย่า พี่สาว ญาติ พี่น้อง	กระบวนกรทอผ้า การปลุกหม่อนเลี้ยงไหม	วีจนภาษา อวัจนภาษา	ลูกสาว	ไหลแบบแนวนอน	การสื่อสารสองทาง
	2. สื่อสารโดยกลุ่มอาชีพ	เพื่อนร่วมอาชีพ	คำแนะนำในการทอผ้า	วีจนภาษาและอวัจนภาษา	เพื่อนร่วมอาชีพ	ไหลแบบแนวนอน	การสื่อสารสองทาง
	3. การสื่อสารจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ	เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ นายกเทศมนตรี ผู้ใหญ่บ้าน	ข่าวสารเชิญชวนให้สวมใส่ผ้าทอลาวครั้งมาร่วมงาน ประเพณีต่างๆ ของชุมชน	วีจนภาษา สื่อคำพูด การประชุม หอกระจายเสียงหมู่บ้าน	กลุ่มทอผ้า ลาวครั้ง และประชาชนในชุมชน บ้านสร้อยายซี	ไหลแบบบนลงล่าง	การสื่อสารสองทาง และการสื่อสารทางเดียว

ตารางที่ 3 แสดงกระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมผ้าทอมือของลาวครั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคงอยู่

กระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมผ้าทอมือของลาวครั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคงอยู่		
กระบวนการทางเศรษฐกิจ	กระบวนการทางวัฒนธรรม	กระบวนการทางสังคม
กระบวนการทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาวนั้นมีความเข้มแข็ง มีการสนับสนุนให้มีการรวมตัวจำหน่ายผ้าทอมือจนทำให้มีกลไกทางเศรษฐกิจที่มีความต้องการและมีการซื้อขาย จนเกิดรายได้เข้าสู่ครัวเรือน ชุมชน มีตลาดรองรับชัดเจนในการผลิต จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผ้าทอลาวครั้งใน สปป.ลาวดำรงอยู่	กระบวนการทางวัฒนธรรมของลาวมีความเข้มแข็ง กล่าวคือชาวลาวยังคงมีประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อต่างๆ ที่ต้องเกี่ยวกับผ้าทอเข้าร่วมด้วยเสมอ ตัวอย่างเช่น การบวช การแต่งงาน การจัดงานสงกรานต์ และมีประเพณีเกี่ยวกับการเข้าไปทำบุญที่วัดก็เอื้อต่อการใช้ผ้าทอลาวครั้ง เหล่านี้ก็จะช่วยให้ชุมชนสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้าให้ดำรงคงอยู่ได้และสามารถสร้างรายได้แก่ครัวเรือนได้ด้วย เช่น ทุกครั้งจะเข้าวัดทำบุญจะต้องนุ่งผ้าขึ้นเสมอ	กระบวนการทางสังคมก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตของชาวลาวยังคงมีวิถีชีวิตอยู่กับผ้าทอ โดยเริ่มตั้งแต่ระบบในครัวเรือน ที่เกือบทุกบ้านจะมีการทอผ้าขึ้นใช้เอง และยังมีระบบทางสังคมที่ทุกสถานศึกษาออกกฎระเบียบให้แม่หญิงลาวนุ่งขึ้นไปเรียน และเวลาทำงานตามบริษัท ห้างร้านก็นุ่งขึ้นเป็นชุดเครื่องแบบ แม้แต่ไปติดต่อสถานที่ราชการก็ต้องนุ่งผ้าขึ้น อีกทั้งมีการนุ่งผ้าขึ้นในการเข้าวัดทำบุญ ตักบาตรข้าวเหนียวซึ่งจะเห็นได้เป็นปกติชีวิตประจำวันของชาวหลวงพระบาง

ตารางที่ 4 แสดงกระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมผ้าทอมือของลาวครั้งในประเทศไทยคงอยู่

กระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมผ้าทอมือของลาวครั้งในประเทศไทยคงอยู่		
กระบวนการทางเศรษฐกิจ	กระบวนการทางวัฒนธรรม	กระบวนการทางสังคม
กระบวนการทางเศรษฐกิจของประเทศไทยยังไม่ปรากฏความชัดเจนมากนัก ทำให้ความต้องการและการผลิตไม่สอดคล้องกัน มูลค่าของผ้าก็ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร บางผืนมีราคาแพง บางผืนมีราคาถูก จึงมีการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับ เฉพาะกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงกลไกที่ต้องส่งเสริม	กระบวนการทางวัฒนธรรมในประเทศไทยมีความชัดเจน แต่ไม่สะท้อนเป็นรูปธรรมเท่า สปป.ลาว เพราะในประเทศไทย ยังคงนุ่งผ้าซิ่นเพียงเฉพาะกลุ่ม ไม่ได้มีการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความศรัทธาในวัฒนธรรมผ้าทอลาวครั้งของตนเองมากนัก และยิ่งนับวันจะเลือนหายไปตามกาลเวลาและผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบัน มีการรวมกลุ่มเพื่อรณรงค์วัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้นุ่งผ้าซิ่นเข้างาน บวชนาค งานเข้าพรรษา เป็นต้น	กระบวนการทางสังคมสำหรับประเทศไทยมีความเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้นลูกหลานชาวลาวครั้งเริ่มมีความสนใจในผ้าทอน้อยลง ทำให้สังคมกลุ่มชาวลาวครั้งเริ่มเปลี่ยนแปลง ระบบการส่งเสริมการทำงาน เมื่อเรียนจบ มักจะไปทำงานต่างถิ่นทำให้ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาทางสังคมมีความเปลี่ยนแปลง จึงควรมีการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้กลับมาให้ความสำคัญในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้เกิดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าลาวครั้ง

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า กระบวนการทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งในประเทศไทย และ ชาวลาวครั้งใน สปป. ลาว มีความแตกต่างกันและมีความเหมือนกัน กล่าวคือ ในลักษณะของการสื่อสารนั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทักษะการทอและกระบวนการทอผ่านระบบครอบครัว และ จากเจ้าหน้าที่รัฐ จนทำให้สามารถสืบทอดการทอผ้าต่อไปได้

แต่ที่มีความแตกต่างกันคือ กระบวนการทางเศรษฐกิจ กระบวนการทางสังคม และกระบวนการทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สปป. ลาวจะมีตลาดรองรับและสนับสนุนอย่างชัดเจน กระบวนการวัฒนธรรมมีความเข้มแข็งและกระบวนการทางสังคมที่ส่งเสริมให้มุ่งผ้าชิ้นผ้าทอมีความชัดเจนและเข้มแข็งมาก แต่ที่แตกต่างกับประเทศไทย คือ ประเทศไทยความชัดเจนด้านเศรษฐกิจไม่เข้มแข็ง ผลิตแล้วตลาดรองรับที่ชัดเจนไม่มากนัก ต้องหาตลาดจัดจำหน่ายเอง กระบวนการทางวัฒนธรรมไม่ได้สนับสนุนอย่างชัดเจนมีเพียงความเชื่อดั้งเดิมที่นับวันอาจสูญหายไปตามกาลเวลากับผู้เฒ่าผู้แก่ ตลอดจนกระบวนการทางวัฒนธรรม ที่ภาครัฐไม่ได้สนับสนุนอย่างชัดเจนเหมือน เช่น ที่สปป.ลาว จะต้องมุ่งผ้าชิ้นและผ้าเปียงไปทำบุญเสมอ แต่ในประเทศไทยมีความแตกต่าง และลักษณะสังคมของประเทศไทย ผลักดันให้มีการทำงานต่างถิ่นมากขึ้น จนทำให้ในท้องถิ่นเหลือเพียงแค่คนสูงวัยที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาไว้

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาข้างต้น พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผ้าทอลาวครั้งของไทย และ ลาวคงอยู่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะกระบวนการสื่อสารในสังคมนั้นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการสื่อสารเพื่ออนุรักษ์และการดำรงอยู่ ตลอดจนให้เกิดการฟื้นฟูการทอผ้าทอลาวครั้ง แต่ที่มีความแตกต่างกันคือ ระบบโครงสร้างของสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนทำให้เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน และ หากกระบวนการเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในการสนับสนุนการทอผ้าทอลาวครั้งในประเทศไทยไม่ชัดเจนเหมือนอย่าง สปป.ลาว อาจส่งผลในระยะยาวที่จะทำให้ ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้งอาจเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไปก็เป็นได้

สอดคล้องกับ แนวคิดของ นอเบิร์ต เอเลียส ที่ระบุว่า ชุมชนหากมีการรวมตัวของกระบวนการทั้ง 4 คือ กระบวนการเศรษฐกิจ กระบวนการปัจเจก กระบวนการความรู้ และกระบวนการควบคุม นั่นคือปัจจัยสำคัญของต้นกำเนิดทางสังคม (Socio Genesis) และจะทำให้เกิดพฤติกรรมศิวิไลซ์ (Civilised Habitus) (กาญจนา แก้วเทพ 2553) [6] กล่าวคือ หากมีกระบวนการทางเศรษฐกิจที่เกื้อหนุนให้เกิดการจัดจำหน่ายผ้าทอจนมีรายได้ มีกระบวนการปัจเจกที่บุคคลจะทำการจัดการความรู้และถ่ายทอดความรู้และภาครัฐ

สนับสนุนการควบคุมออกเป็นกฎหมายหรือระเบียบ เช่นการรณรงค์ให้ใส่ผ้าทอทุกวันศุกร์ ในชุมชน จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปทั้งองคาพยพจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ขับเคลื่อนทั้งชุมชน เรียกว่า พฤติกรรมคิวิไลซ์ ในที่สุด

ภาพ 3-4 การนุ่งผ้าขึ้นลาวครั้ง เข้าร่วมพิธีบวชนาคหมู่ บ้านสระยายชี จังหวัดพิจิตร ณ ประเทศไทย

ตลอดจน ยังมีประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลภายในบริบทชุมชนและภายนอกบริบทชุมชน ที่มีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการขับเคลื่อนกลไกทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางกระบวนการปัจเจก ปัจจัยกระบวนการความรู้ และปัจจัยกระบวนการควบคุม นั่นคือ เมื่อภายนอกบริบทชุมชนมีความต้องการผ้าทอมากขึ้น จะทำให้เกิดการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ผลงานหรือผลิตผ้าทอที่ร่วมสมัย มีลวดลายใหม่ๆ ผสมผสานกับความเป็นเอกลักษณ์ของบริบทภายในชุมชนด้วย สอดคล้องกับ J. Goudsblom (7) ที่ระบุกระบวนการทางสังคม (Civilizing Process) คือ กระบวนการรวมตัวอันสำคัญที่ก่อให้เกิดอำนาจของพฤติกรรมที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และเกิดการสร้างความหมายใหม่ด้วยกระบวนการสื่อสารได้ โดยที่จะต้องขับเคลื่อนอย่างเป็นไปทั้งองคาพยพ เช่นงานวิจัยนี้ ทำให้พบว่า ผ้าทอลาวครั้ง มีอัตลักษณ์ที่ถูกสถาปนาความหมายขึ้นผ่านกระบวนการ คือ กระบวนการเศรษฐกิจ กระบวนการปัจเจก กระบวนการความรู้ กระบวนการควบคุมและกระบวนการสื่อสาร

นอกจากนี้ ยังค้นพบด้วยว่า การสื่อสารมี 3 หัวข้อหลัก ซึ่งก็คือการสื่อสารจากคนในครอบครัว การสื่อสารจากเพื่อนร่วมงาน และการสื่อสารจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งการสื่อสารทั้ง 3 รูปแบบนี้เป็นการสื่อสารที่สืบเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยมีทั้งการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากบนลงล่างและแนวนอน และเป็นทั้งการสื่อสารทางเดียว

และการสื่อสารสองทาง อีกทั้ง สื่อที่ใช้ มีทั้งสื่อลักษณะวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยหัวใจสำคัญของการสื่อสารก็คือ เพื่อขับเคลื่อนแก่นบางอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยนโยบายระดับชุมชนและระดับประเทศ กล่าวคือ ชุมชนขยายขีดมีการตั้งนโยบายเป็นหัวใจหลักเอาไว้ว่า อยากให้มีการสื่อสารเพื่อสืบสานภูมิปัญญาลาวครั้ง เมื่อการตั้งเป้าหมายหลักมีความชัดเจน จึงได้มีการดำเนินกระบวนการสื่อสาร โดยเริ่มจากการสื่อสารจากคนในครอบครัวที่เป็นลักษณะแนวนอนและเป็นการสื่อสารสองทาง เพราะมีการเข้าถึงและเข้าใจง่าย ปรึกษาหารือซักถามกันได้

ถัดมากระบวนการทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดกลุ่มอาชีพและเกิดการสื่อสารในกลุ่มอาชีพ ซึ่งกลายเป็นกระบวนการสื่อสารแบบแนวนอนที่เป็นการสื่อสารแบบสองทาง กล่าวคือเกิดเป็นการเรียนรู้ทักษะการทอดผ้าจากเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน เกิดการแลกเปลี่ยนลวดลาย แลกเปลี่ยนองค์ความรู้

สุดท้าย กระบวนการสื่อสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เหตุที่เป็นการสื่อสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นเพราะส่วนหนึ่งจากกระบวนการควบคุม ที่กำหนดลงมาโดยนโยบายระดับประเทศที่ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จนทำให้เกิดการสื่อสารเป็นคำสั่งลงมายังเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน หรือนายกเทศมนตรี จนกลายเป็นการกำหนดให้ใส่ผ้าทอมาร่วมประเพณีชุมชน ซึ่งการสื่อสาร จะเป็นลักษณะใช้คำพูด การประชุม การใช้สื่อทางเทคโนโลยีเช่นหอกระจายเสียง อันเป็นการสื่อสารแบบบนลงล่าง มีทั้งการสื่อสารทางเดียวแบบเป็นทางการและการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ

ข้อมูลสรุปดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ บุญเลิศ ศุภดิกล [8] ที่ระบุไว้ว่า ผู้ส่งสารจะมีการสื่อสารด้วยสื่อไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการสื่อสารที่ใช้ จะมีลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ทั้งสองแบบ การสื่อสารเป็นทางการจะเป็นการสื่อสารด้วยนโยบายจากภาครัฐ หรือคำสั่งปฏิบัติงาน ส่วนการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการจะเป็นการสื่อสารเช่นการพูดคุย สนทนา ในลักษณะเพื่อนฝูง อีกทั้งการสื่อสารยังมี 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารแบบวัจนภาษาและอวัจนภาษา การสื่อสารแบบวัจนภาษา กล่าวคือ เป็นการสื่อสารที่ใช้ภาษา ใช้ถ้อยคำ คำพูด เพื่อการสื่อสาร แต่การสื่อสารอวัจนภาษา เป็นการสื่อสารที่ไม่ได้เป็นคำพูด ตลอดจนการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร จะมี 2 ลักษณะ คือการไหลเวียนแบบ บนลงล่าง และไหลเวียนแบบแนวนอน ซึ่งการสื่อสารทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้งได้สำเร็จได้

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ Schramm [9] ที่ว่า เมื่อกล่าวถึงการสื่อสารที่กระตุ้นให้เกิดพลังและ การสื่อสารที่กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ จะต้องพิจารณาถึงความยากง่ายของสื่อ ที่จะต้องเหมาะสมกับความสามารถในการรับสารของชาวบ้าน อาทิ หากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อบุคคลต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบทางภาษาด้วย

ในด้านประเภทเนื้อหาของสื่อจะต้องมีความสอดคล้องกับความคิดและแนวคิดของคนในชุมชน ในด้านของความเกี่ยวพันเนื้อหา เนื้อหาควรจะมี ความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านด้วย จึงทำให้การสื่อสารนั้นบรรลุผลได้

อย่างไรก็ตาม Habermas Jurgan [10] ยังได้ระบุถึงปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิด ฟันเฟืองของการสื่อสาร (Streering of Media) ว่า 1) สิ่งที่เป็นท้องถิ่นจะผูกพันกับบุคคล ในชุมชนและผูกพันกับวิถีชีวิตของบุคคลเสมอ ดังนั้นจึงต้องมีการสื่อสารด้วยอะไรก็ตามที่ ท้องถิ่นเห็นว่าสำคัญหรือเห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ 2) บทบาททางสังคม คือ จะต้องมีการ สนับสนุนให้เกิดความพอเหมาะพอดีกับบทบาท ที่คนในชุมชนได้รับ พร้อมกับสิ่งที่ภายนอก จะได้รับ หรืออีกนัยหนึ่งคือ เกิดความเสมอภาคกันทั้งบริบทภายในและภายนอกชุมชน 3) รางวัลตอบแทน กล่าวคือ สิ่งที่ท้องถิ่นผูกพัน บทบาททางสังคมที่ปรากฏและสิ่งที่ชุมชน ทำจะต้องมีรางวัลตอบแทนให้เหมาะสมกัน เมื่อชุมชนคิด ชุมชนทำ นโยบายเชิงโครงสร้าง ควรสนับสนุนให้เหมาะสม 4) ความหวังและสิ่งที่ชุมชนคาดหวังจะให้ เป็น คือ ท้องถิ่นล้วน มีความคาดหวังในสิ่งที่จะได้รับ จึงควรสนับสนุนในสิ่งที่ท้องถิ่นเห็นว่าสำคัญ ทำการสื่อสาร ให้เกิดขึ้นทั้ง 4 ปัจจัยสำคัญของฟันเฟืองที่จะทำให้เกิดการสื่อสารได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากความคงอยู่ของวัฒนธรรมผ้าทอมือลาวครั้งของชาวลาว ณ สป.ลาว ยังดำรงอยู่ถึงประเพณีการทอผ้า และภูมิปัญญาดั้งเดิมได้ด้วยกลไก และ ปัจจัยดังกล่าว ชาวลาวครั้งในประเทศไทย หากใช้ โครงสร้างหรือรูปแบบเดียวกัน ก็อาจ ความเป็นไปได้ที่ผ้าทอลาวครั้งของไทย จะดำรงอยู่ต่อไปตราบนานเท่านานและสร้างชื่อเสียงให้สังคมไทยต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ หน่วยงานด้านการศึกษา วัฒนธรรม องค์กร ปกครองท้องถิ่นควรมีนโยบายในการส่งเสริมภูมิปัญญาการผลิตและการถ่ายทอดความรู้ ของช่างทอผ้าลาวครั้ง และส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนและบุคคลที่สนใจจะ เป็นช่างทอผ้าได้รับการฝึกหัดและมีหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่นเพื่อการสร้างอาชีพการทอ ผ้าลาวครั้งในชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรจะศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟูอัตลักษณ์ ผ้าทอลาวครั้งของหมู่บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

2. ควรจะศึกษาแรงจูงใจเยาวชนในพื้นที่ต่อการสืบสานภูมิปัญญาการ ทอผ้าลาวครั้ง เพื่อประกอบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). **ไทยพว-ลาวพวน**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จากhttp://www.isan.clubs.chula.ac.th/webboard/?transaction=post_view.php&room_no=0&id_main=733&star=0.
- [2] พุดตาน จันทร์ทรงกุล. (2556). ขอบเขตเรือนพื้นถิ่นในชุมชนน่านอยู่: กรณีศึกษาหมู่บ้านลาวครั่ง. วารสารหน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย. กันยายน 2012 - สิงหาคม 2013
- [3] Boas, F. (1940). "Race, Language, and Culture". Chicago. University of Chicago Press.
- [4] Mead, M. (1972). "Blackberry Winter: My Earlier Years", New York. Marrow.
- [5] ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2548). **การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอพื้นบ้าน**
กรณีบ้านแพรวา นิคมสร้างตนเองลำปาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [6] กาญจนา แก้วเทพ. (2533). **ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- [7] Goudsblom, J. (1994). "The Theory of the Civilizing Process and its Discontents", In 13th International Sociological Association Congress, session on figurational sociology. 18-23 July 1994. Amsterdam School of Social Sciences Research.
- [8] บุญเลิศ ศุภดิolk. (2548). **ทฤษฎีการสื่อสาร**. ปรัชญานิเทศศาสตร์ และทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [9] Schramm, W. L. (1997). **The beginnings of communication study in America.** A personal memoir by Wilbur Schramm. California. Sage.
- [10] Habermas, Jürgen (1987) [1981]. Theory of Communicative Action Volume Two: Lifeworld and System: A Critique of Functionalist Reason (Book). Translated by Thomas A. McCarthy. Boston, Mass.: Beacon Press